

Wrocław, styczeń 2016 r.

Prowadzący ćwiczenia:

dr hab. Michał Bernaczyk

Katedra Prawa Konstytucyjnego

Wydziału Prawa, Administracji i Ekonomii

Uniwersytetu Wrocławskiego

Szczegółowy program ćwiczeń z przedmiotu „Prawo konstytucyjne” dla grupy nr 2 I roku WSP w semestrze zimowym 2015-2016

Droga Studentko, Drogi Studente!

Poniżej znajduje się Twój program zajęć ćwiczeniowych zgodny z Sylabusem przedmiotu. Aby pożytecznie spędzić czas na ćwiczeniach, musisz się do nich przygotować samodzielnie. W tym celu materiał został podzielony na dwie części:

A. Pierwsza z nich to Twoja "praca własna" - oznaczona ikoną . To część materiału, którą musisz przeczytać i opanować PRZED ćwiczeniami, aby aktywnie i swobodnie brać udział w dyskusji na zajęciach, rozwiązywać casusy, odpowiadać na pytania prowadzącego itp. Od czasu do czasu otrzymasz polecenie przygotowania krótkiej pracy na zadany temat, którą musisz sporządzić na ćwiczenia i zreferować na forum grupy. Przygotowując się do zajęć ułatwiasz sobie, Kolegom i Koleżankom realizację programu. Jeśli tego nie zrobisz, to opóźnisz dyskusję w grupie, utrudnisz nam omówienie co ciekawszych i trudniejszych wątków. Inaczej mówiąc: tracisz cenny czas, nie tylko własny. Zostaniesz również wezwany przez prowadzącego do zaliczenia zaległego materiału pod rygorem nieuzyskania zaliczenia zimowej części materiału.

B. Druga część oznaczona ikoną , to zagadnienia omawiane na ćwiczeniach. Ćwiczenia odbywają się zgodnie z naszym planem zajęć, a każde spotkanie trwa 90 minut bez przerwy (2 x 45 minut; zaloguj się do systemu USOS, aby zobaczyć swój aktualny plan i jego ewentualne zmiany; możesz wyeksportować swój plan do kalendarza w smartfonie z systemem Android albo iOS). Zagadnienia omawiamy wspólnie, zgodnie z rozpisany poniżej porządkiem. Wówczas korzystasz z wiedzy zdobytej dzięki pracy własnej. Możesz korzystać z własnych notatek, materiałów źródłowych (aktów prawnych, podręcznika, itp.). Jeśli w porządku ćwiczeń pojawia się zagadnienie np. "Najwyższa moc prawna konstytucji", to musisz umieć zaproponować definicję tego pojęcia, ewentualnie powołać się na poglądy autora wybranego przez Ciebie podręcznika.

Na zajęciach powinieneś posiadać akty prawne niezbędne do pracy na ćwiczeniach (w wersji papierowej lub cyfrowej - zgodnie z poniższymi wytycznymi). Powinieneś przeczytać je przed

zajęciami, poznać ich budowę i treść, tak aby bez trudu i szybko odnaleźć przepis, o którym rozmawiamy.

Masz pełne prawo do bezkarnych pomyłek, nieścisłości, niedokładności przy formułowaniu odpowiedzi, ale pod warunkiem, że mówisz, jesteś aktywny, starasz się w możliwie najdokładniejszy sposób udzielić odpowiedzi. Masz prawo, a wręcz powinieneś prosić o wyjaśnienie, jeśli po lekturze podręcznika treść przepisów lub dany wątek w książce nadal budzi Twoje wątpliwości. Jeśli milczysz lub w inny pozamerytoryczny sposób unikasz odpowiedzi ("nie miałem książki", "nie wiedziałem, że mamy bibliotekę"), to spotkają Cię konsekwencje (patrz: punkt A).

Jeśli w trakcie ćwiczeń okaże się, że nie uda nam się wyczerpać porządku, omówić czegoś zaplanowanego, to i tak ten temat Cię "obowiązuje". Nie wrócimy już do tego zagadnienia, a kolejne ćwiczenia, to kolejny "nowy" temat zgodny z poniższym harmonogramem.

Ćwiczenia # 1 (8.01.2016): "Źródła prawa powszechnie i wewnątrznie obowiązującego w Polsce. Procedury stanowienia prawa"

1. Przeczytaj wybrany podręcznik. Zalecana literatura podstawowa: L. Garlicki, Polskie prawo konstytucyjne, wyd. 2, Warszawa 2015, s. 36-56, 120-145. **Zalecana literatura podstawowa dot. obowiązywania prawa międzynarodowego i prawa UE w Polsce:** L. Garlicki, Polskie prawo konstytucyjne, wyd. 2, Warszawa 2015, strony 139-144 oraz rozdział 19 pt. Polska w Unii Europejskiej (s. 402-423); opcjonalnie B. Banaszak, Prawo konstytucyjne, 7. Wyd. Warszawa 2015; s. 120-136. **Zalecana literatura podstawowa dot. ustawy i postępowania ustawodawczego:** B. Banaszak, Prawo konstytucyjne, 7. Wyd. Warszawa 2015; s. 136-166 lub L. Garlicki, Polskie prawo konstytucyjne, wyd. 2, Warszawa 2015, s. 129-136, 226-240.

2. Przygotuj następujące AKTUALNE akty prawne (pobierz ich ujednolicone wersje ze strony <http://isap.sejm.gov.pl/> lub ze strony <http://www.dziennikiurzedowe.gov.pl/dzienniki.html>):

- 1) Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2 kwietnia 1997 r. (tekst uwzględniająca zmiany!) ; zwróć szczególną uwagę na preambułę, rozdziały I, III, XII i XIII.
- 2) Zapoznaj się z następującymi aktami prawnymi (<http://isap.sejm.gov.pl/>):
- 3) Dz. U. 2009 nr 114 poz. 946 - ustawa z dnia 7 maja 2009 r. o zmianie Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej
- 4) Dz. U. 2006 nr 200 poz. 1471 - ustawa z dnia 8 września 2006 r. o zmianie Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej
- 5) ustawa konstytucyjna z dnia 23 kwietnia 1992 r. o trybie przygotowania i uchwalenia Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. Nr 67, poz. 336 oraz z 1994 r. Nr 61, poz. 251).
- 6) Rozdział 3a (art. 86a-86k) uchwały Regulamin Sejmu
- 7) art. 70 uchwały Regulamin Senatu

- 8) [Na potrzeby zagadnień dot. prawa UE i prawa międzynarodowego publicznego] art. 288-299 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=celex:12012E/TXT> 2) rozdział III, art. 118-124, rozdział XI, XII Konstytucji RP, ustawa z dnia 14.04.2000 r. o umowach międzynarodowych (wymagana znajomość w całości),
- 9) ustawa z 20.07.2000 r. o ogłaszaniu aktów normatywnych i niektórych innych aktów prawnych (wymagana znajomość w całości),
- 10) ustawa z dnia 24 czerwca 1999 r. o wykonywaniu inicjatywy ustawodawczej przez obywateli (wymagana znajomość w całości),
- 11) ustawa z dnia 29 sierpnia 2002 r. o stanie wojennym oraz o kompetencjach Naczelnego Dowódcy Sił Zbrojnych i zasadach jego podległości konstytucyjnym organom Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U.2014.1815 j.t. ze zm.),
- 12) art. 32-111 Regulaminu Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (M.P.2012.32 j.t. ze zm.)
- 13) Dział VII, VIII, IX, IXa Regulaminu Senatu (M.P.2015.805 j.t.).

3. Po przeczytaniu ww. materiałów przygotuj się do odpowiedzi/wyjaśnienia następujących zagadnień: co Twoim zdaniem należałoby uczynić, gdyby w przypadku drugiej nowelizacji Konstytucji RP z 2009 r. zgłoszono wniosek o przeprowadzenie referendum zatwierdzającego zmiany w Konstytucji (Dz. U. 2009 nr 114 poz. 946 - ustawa z dnia 7 maja 2009 r. o zmianie Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej) ? Uzasadnij swoje stanowisko na piśmie (przygotuj odpowiedź na zajęcia w dniu 15 stycznia 2016 r., maks. 1500 znaków ze spacjami bez uwzględniania przypisów).

I. Co to znaczy, że system źródeł prawa jest dualistyczny?

II. Pojęcie systemu źródeł prawa wewnątrznie obowiązującego i jego cechy

III. Pojęcie zamkniętego systemu źródeł prawa powszechnie obowiązującego i jego składniki

1. Konstytucja RP
 - 1.1. Cechy konstytucji (na przykładzie Konstytucji RP z 1997 r.)
 - a. Najwyższa moc prawna
 - b. Szczególny tryb uchwalania i zmiany
 - c. Szczególna treść konstytucji
 - d. Forma i systematyka konstytucji
 - e. Bezpośrednie stosowanie konstytucji.
2. Ustawa o zmianie konstytucji
3. Prawo międzynarodowe jako źródło prawa w RP. Ratyfikowana umowa międzynarodowa.
4. Prawo Unii Europejskiej (akty prawa ponadnarodowego).
 - 1.1. Zjawisko „multicentryczności”. Współistnienie systemu prawa krajowego i ponadnarodowego.
 - 1.2. Źródła prawa wspólnotowego. Prawo „pierwotne” i „wtórne (pochodne)”
 - 1.3. Traktaty założycielskie WE i UE.
 - 1.4. Rozporządzenia.
 - 1.5. Dyrektywy.
 - 1.6. Decyzje.
 - 1.7. Źródła prawa w II i III filarze Unii Europejskiej.
2. Ustawa. Pojęcie i cechy.
3. Rozporządzenie z mocą ustawy.

4. Rozporządzenie. Konstrukcja szczegółowego upoważnienia.
5. Rozporządzenie z mocą ustawy.
 - 5.1. Przesłanki wydania rozporządzenia z mocą ustawy,
 - 5.2. Szczególna treść i ograniczenia zakresu przedmiotowego.
6. Rozporządzenie.
 - 6.1. Konstrukcja szczegółowego upoważnienia
 - 6.2. Tryb projektowania i wydawania rozporządzenia. Wysłuchanie publiczne dot. projektów rozporządzeń
7. Akty prawa miejscowego.

IV. Procedura (proces) ustawodawczy

1. Inicjatywa ustawodawcza
 - 1.1. Inicjatywa ustawodawcza w wąskim i szerokim znaczeniu (prawo inicjatywy ustawodawczej)
 - 1.2. Podmioty inicjatywy ustawodawczej
2. Wniesienie projektu ustawy do Sejmu i wymogi formalne projektu.
3. Przebieg I, II, III czytania, ze szczególnym uwzględnieniem zadań komisji sejmowych.
 - 3.1. Co to jest "zasada trzech czytań"?
 - 3.2. Co to jest poprawka?
4. Lobbying w parlamentarnej procedurze tworzenia prawa. Regulaminowa konkretyzacja prowadzenia działalności lobbingowej w Sejmie i w Senacie. Wysłuchanie publiczne dot. projektów ustaw.
5. Postępowania w Senacie z ustawą uchwaloną przez Sejm. Zagadnienie poprawek senackich.
6. Udział Prezydenta RP w procesie ustawodawczym.
7. Zasada jawności prawa. Ogłoszenie ustawy.

Ćwiczenia # 2 Czym są zasady naczelnego ustroju RP? **Zasada demokratycznego państwa prawnego**

1. Przeczytaj: Bogusław Banaszak, Prawo konstytucyjne, 7. Wyd. Warszawa 2015; s. 11-13; 176-212 lub L. Garlicki, Polskie prawo konstytucyjne, Warszawa 2015, s. 64-70; 81-83. **(Zalecana literatura dodatkowa nieobowiązkowa:** K. Complak, Normy pierwszego rozdziału Konstytucji, Wrocław 2007; T. Zalasinski, Zasada prawidłowej legislacji w poglądach Trybunału Konstytucyjnego, Warszawa 2008).

2. Wybierz jeden wyrok Trybunału Konstytucyjnego (sygnatury spraw w nawiasach poniżej), zapoznaj się z jego uzasadnieniem (pobierz tekst ze strony TK pod adresem <http://otkzu.trybunal.gov.pl/>) i przygotuj się do zwięzłego omówienia stanu faktycznego sprawy. Wyjaśnij rozstrzygnięcie Trybunału i przytocz te fragmenty uzasadnienia, które opisują wybraną zasadę składową demokratycznego państwa prawnego.

- I. Pojęcie ustroju państwowego
 1. Ustrój polityczny
 2. Ustrój społeczno-gospodarczy
- II. Formy państwa
- III. Pojęcie „zasad ustroju”, „zasad konstytucyjnych” i kontrowersje wokół ich systematyki.
 1. Zasada demokratycznego państwa prawnego (art. 2) i zasady ją charakteryzujące.
 2. Zasada demokratycznego państwa prawnego w orzecznictwie TK. Wybrane zagadnienia.
 - 2.1. Zasada ochrony zaufania do państwa i stanowionego przez nie prawa (K 24/00, K 48/04).
 - 2.2. Zasada bezpieczeństwa prawnego i pewności prawa.
 - 2.2.1. Poszanowanie istniejących stosunków prawnych (bezpieczeństwo prawne; K8/98, K19/07).
 - 2.2.2. Ochrona interesów „w toku” (pewność prawa; SK 37/01).
 - 2.2.3. Ochrona zaufania do treści prawa „ustalonego przez sądy” (K42/07).
 - 2.3. Zasada ochrony praw nabytych.
 - 2.3.1. Przesłanki ochrony praw podmiotowych (skonkretyzowanych oraz *in abstracto*) i ekspektatyw „maksymalnie ukształtowanych” (K14/91, SK 7/98, K5/99, K19/02, P24/05, SK 15/05).
 - 2.3.2. Dopuszczalność odstępstw (K 4/99, K 18/99, SK 30/04).
 - 3.4. Zasada niedziałania prawa wstecz (*lex retro non agit*).
 - 3.4.1. Retroakcja właściwa a retroakcja pozorna.
 - 3.4.2. Granice obowiązywania zasady i podstawowe reguły operowania prawem intertemporalnym.
 - 3.5. Zasada prawidłowej legislacji.
 - 3.5.1. zasada dostatecznej określoności.
 - 3.5.2. zasada odpowiedniego *vacatio legis*.

Ćwiczenia # 3. Typologia organów państwowych. Zasada podziału i równowagi władz (zasada podziału władzy państwowej)

- 1) Przeczytaj "rozdział VI O ustroju angielskim" w "Duchu Praw" C.L. de Montesquie (<https://wolnelektury.pl/katalog/lektura/o-duchu-praw/>)
- 2) Przeczytaj orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 21 listopada 1994 r. (sygnatura akt K 6/94) wraz z uzasadnieniem (pobierz tekst ze strony TK pod adresem <http://otkzu.trybunal.gov.pl/>). Zaznacz w tekście wszystkie fragmenty, w których Trybunał stara się wyjaśnić treść, funkcję zasady podziału władzy państwowej
- 2a) **[Opcjonalnie dla osób bardzo dobrze znających jęz. angielski w stopniu umożliwiającym zrozumienie tekstu]**
przeczytaj hasło "Watergate Scandal" (źródło: https://en.wikipedia.org/wiki/Watergate_scandal, ew. hasło opracowane w jęz. polskim) oraz wyrok federalnego Sądu Najwyższego USA w sprawie United States v. Nixon 418 U.S. 683 (1974)
<https://supreme.justia.com/cases/federal/us/418/683/case.html#T21>
- 3) Przeczytaj strony 33-34 uzasadnienia wniosku wstępnego z 19 listopada 2012 r. o pociągnięcie Z. Ziobro do odpowiedzialności przed Trybunałem Stanu (archiwum Sejmu VII kadencji [http://www.sejm.gov.pl/Sejm7.nsf/files/RRSS-96UCF5/\\$File/wniosek_ts_4.pdf](http://www.sejm.gov.pl/Sejm7.nsf/files/RRSS-96UCF5/$File/wniosek_ts_4.pdf)); **opcjonalnie**

zapoznaj się z całością wyroku Sądu Rejonowego w Warszawie z dnia 30 marca 2015 r. (sygnatura akt II K 784/10)

[http://orzeczenia.srodmiescie.warszawa.so.gov.pl/content/\\$N/154505300001006_II_K_000784_2010_Uz_2015-03-30_001](http://orzeczenia.srodmiescie.warszawa.so.gov.pl/content/$N/154505300001006_II_K_000784_2010_Uz_2015-03-30_001) ; jeśli lektura całości nie jest dla Ciebie możliwa, ogranicz się do sentencji wyroku.

4) przeczytaj podręcznik: L. Garlicki, Polskie prawo konstytucyjne, Warszawa 2014, strony 74-81 (Rozdział 3, punkt 3.6 "Zasada podziału władz") lub B. Banaszak, Prawo konstytucyjne, Wyd. 7, Warszawa 2015, s. 421-434.

I. Geneza zasady podziału władz (ujęcie historyczne; przykłady wdrożeń o najdłuższej praktyce konstytucyjnej).

II. Współczesne elementy zasady podziału władz w polskim prawie konstytucyjnym.

1. Wyjątki od zasady podziału i równowagi władz
2. Koncepcja domniemań kompetencyjnych

III. Analiza praktyki władzy wykonawczej w Polsce wobec organów władzy sądowniczej na tle omawianej zasady i z użyciem przykładów (patrz: materiały wskazane do pracy własnej). Dyskusja, próba oceny.

IV. Krótkie omówienie innych zagadnień zgłoszonych przez studentów (kwestie nadchodzącego zaliczenia, ew. wątpliwości wynikające z dotychczasowego materiału, sprawy organizacyjne, itp.).

4 Zaliczenie - 29 stycznia 2016

Masz pytania, wątpliwości, kłopoty z prawem konstytucyjnym? Nie słuchaj plotek, nie czytaj spekulacji na portalu społecznościowym. Nie zwlekaj do ostatniej chwili. Skontaktuj się ze mną:

- osobiście w gabinecie nr 412 w bud. A (IV piętro) godzinach konsultacji (wejdź na stronę prowadzącego <https://prawo.uni.wroc.pl/user/12029> i zobacz aktualne godziny dyżuru),

- telefonicznie pod numerem +48713752311 lub e-mailem (adres służbowy na stronie <https://prawo.uni.wroc.pl/user/12029>) za pomocą Twojego konta wydziałowego.

- zostawiając wiadomość w sekretariacie Katedry Prawa Konstytucyjnego, p. 222 w bud. A (II piętro).

Warunki zaliczenia przedmiotu:

- 100% obecność na zajęciach. Każdą nieobecność odrabiamy bez zbędnej zwłoki na konsultacjach i w terminie uzgodnionym z prowadzącym ćwiczenia,

- praca własna na ćwiczeniach,

- pozytywna ocena (3,0 - 5,0) ze sprawdzianu [na ostatnich zajęciach].

Po zakończeniu semestru zimowego nie uzyskasz żadnej oceny w protokole zaliczenia, ale ocena Twoich postępów w semestrze zimowym zostanie odnotowana i uwzględniona po zakończeniu II. semestru (letniego) w ocenie końcowej (wystawianej w maju/czerwcu 2016 r.).

dr hab. Michał Bernaczyk, Wrocław 2015